

Tesi Doctoral de Montserrat Adam i Aulinas. —*El Català Septentrional de transició: nova visió des de la morfologia*, sota la direcció del Dr. Joan Veny i Clar. Universitat de Barcelona, llegida el 25 de setembre de 2002.

Aconseguir aportar dades rellevants a la configuració dialectal del català no és una conclusió freqüent en treballs de doctorat. L'autora d'aquesta tesi, a través d'un estudi minuciós, rigorós i molt exhaustiu ha sabut caracteritzar acuradament la zona nord del català central mitjançant les dades que li ha proporcionat l'anàlisi detallada de la morfologia verbal i nominal de 31 localitats de la Baixa Cerdanya, el Ripollès, la Garrotxa, l'Alt Empordà i el Pla de l'Estany.

L'objectiu inicial de la tesi ha estat analitzar les característiques lingüístiques del català septentrional de transició, avaluar-ne les particularitats en relació amb els dialectes propers i valorar l'adequació d'aquest nom a la realitat dialectal analitzada.

La metodologia se centra plenament en la geografia lingüística per tal com la utilització de mapes qualitatiu i quantitatiu es troba a la base de l'estudi: En els mapes qualitatiu hi tenen cabuda resultats obtinguts del treball de camp realitzat per l'autora i dades provinents dels estudis sobre morfologia verbal d'Alcover; també s'hi presenten l'abast dialectal dels diferents trets morfològics estudiats, les isoglosses de determinats morfemes segons els discursos analitzats i les isoglosses que connecten els morfemes. D'altra banda, els mapes quantitatiu contenen informació sobre la productivitat d'un morfema en les diferents poblacions analitzades o en una determinada zona; i finalment, altres grups de mapes aborden la recapitulació i la interpretació conjunta de les dades des dels vessants qualitatiu i quantitatiu. La innovació més rellevant d'aquesta metodologia és l'ús d'un programari específic per a la confecció de mapes a partir d'una base de dades realitzada per l'autora en dBase IV.

En cada població els informants analitzats, fills de catalanoparlants i nascuts entre 1939 i 1949, han estat 3 i s'han estudiat a través de tres tipus de discurs: 1) un qüestionari de 710 preguntes de morfologia verbal i nominal, 2) una conversa dirigida i 3) parla espontània. La focalització lingüística del treball s'ha centrat en la morfologia verbal, tant regular com irregular, i els fenòmens analitzats s'han escollit tenint en compte les constatacions d'Alcover de principis del segle xx que permetien diferenciar la zona analitzada i el català central. Amb el propòsit de contrastar diacrònicament i sincrònicament dades morfològiques que oposaven la parla nord del català central amb el mateix català central s'ha analitzat la morfologia verbal tant des de la morfologia (producció dels morfemes de persona-nombre, de mode-temps, vocal temàtica, extensió velar), com des de la caracterització fonològica (epítesi de [k] i [t] i de [ə]), passant per algunes particularitats lèxiques (final d'arrel lèxica en /w/, /b/ i /j/). D'altra banda, el treball es veu completat amb l'anàlisi de diferents característiques nominals, com ara la pèrdua de /n/ en mots en plural, el final del lexema en /w/ d'alguns possessius i de mots com *blau/a*, i la no addició del morf /a/ en seqüències com *la meu camisa*.

Cadascun d'aquests fenòmens ha estat tractat individualment a través de: 1) un estudi bibliogràfic referit a la zona analitzada que compara el fenomen en qüestió interdialectalment, 2) la presentació de les particularitats de cada cas segons les dades obtingudes de l'entrevista, 3) unes conclusions sobre la utilització de la morfologia analitzada al llarg del segle xx i 4) documentació cartogràfica detallada. En algun cas, endemés, s'hi troben comentaris lingüístics addicionals.

Un capítol a part constitueix l'agrupació tipològica dels diferents fenòmens analitzats, la qual permet establir una organització espacial del territori en quatre parts, que passa per la consideració de les característiques que formen àrea de continuïtat amb el rossellonès, les pròpies de la zona, les que presenten continuïtat amb el català nord-occidental i amb el rossellonès, i les que només mostren continuïtat amb el català nord-occidental. Tot plegat permet

arribar a concloure que al nord del català central es poden establir dues àrees dialectals, una de les quals (la del centre i est) constitueix un subdialecte del català central. Aquest subdialecte abraça l'Alt Empordà, la Garrotxa, el Pla de l'Estany, el Ripollès (amb alguns matisos), el Baix Empordà, el Gironès i la Selva, i conté trets propis rellevants diferents del rossellonès, que s'han mantingut al llarg del segle xx. Cal afegir que aquest subdialecte conté trets autòctons, que l'autora qualifica de «gironins», i trets de transició al rossellonès.

Tal com ja he esmentat, aquesta tesi constitueix una aportació cabdal dins de la dialectologia catalana. Esperem que d'ara endavant sigui un referent imprescindible en els estudis dialectals sobre el català. [J. Ca.]